

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Synopsis Annalium Societatis Jesu In Lusitania

Francus, Antonius

Augustæ-Vindelicorum, M. DCC XXVI.

Annus 1630. Soc. 91.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72313](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72313)

moliretur. Sic omnes effugerunt perniciem. Per id tempus adversus Regem meditata conspiratio: primi ejus indices fuerunt Sodales Congregationum, qui recusabant esse participes tam noxii consilii. Quinquaginta de conjuratis subdidere cervices carnificis ferro: unicus de sodalibus inter eos perivit. Sed animus Regis sic erat imbutus Clericorum suasionibus, ut tot experimentis fidelitatem probantibus non adhiberet fidem.

17. Mense Septembri P. Eduardus Vasæus novus miseri Collegii Rector cum Sebastiano Gonsalvio Coadjutore pervenit in eam urbem. Si Patris adventum Rex gratum simulans jussit, ut rursus instaurarentur Sodalitatum exercitia. Paulò post acceptis de Loanda litteris contra Societatem scriptis denuo ejus animus Euripo mobilior avertitur. Illud eveniebat providentis DEI singulare argumentum, quòd, quanquam foveret Rex animos Patribus infensos, sæpe miserit munera, ceram pro templo, & pro sumptu Collegii pecuniam. Scripsit, per quietem sibi objectam fuisse personam ignotam, quæ monuerat, Patribus succurreret illis elemosynis. Adjecit relictum suavem odorem in cubiculo, & se vehementer cupere, quæ illa fuerit persona, cognoscere. Inter hanc rerum varietatem ex lætis semper tristitia expectantes ob nationis & Regis mobilitatem annum præsentem in eo Collegio transigimus.

Annus 1630. Soc. 91.

1. Insula Michaëlenfis obnoxia terræ motibus & incendiis secundâ die Septembris decimâ noctis hora Cœlo sereno metuendùm tota contremuit, continuatis terræ motibus usque ad horam secundam post noctis dimidium: in ea regione, quam Furnas dicunt, erupit ignis de visceribus montis, & instar præcipitis fluminis decurrit in mare, quæque obvia redigens in cineres. Præter infantes dicuntur igne consumpta hominum ducenta capita. Vastati nonnulli pagi. Mirandum fuit, quòd in uno ex his pagis templo dejecto, manserit illa sacra pyxis cum Eucharistia, & simulacrum pueri JESU.

Eruptio ignis
in insula Michaëlenfi.

2. In urbe Ponta delgada, ubi est Collegium Societatis, ita horrore percussi omnes, ut crederent solvi mundi machinam. Triduo dies ipsa tam obscura fuit, atque nox densa propter nubem opacam ex cinere ortam, quem in altum ventus extulerat. Quamvis decidens alibi sepelierit proceras arbores, in urbe solum texit superficiem terræ. Nostri per eos dies nocte, dièque aures confitentibus commodarunt. Instituta ad templa diversa supplicationes, ut placaretur Numen. Catini cinere pleni pro mensa positi, ut capiendum cibum præfens calamitas ejusmodi conspectu obortis lacrymis conspergeret.

3. Longo & periculoso itinere ad Indos excurrerunt septem supra viginti, unus Gallus, ceteri Lusitani, sacerdotes tredecim: præerat omnibus P. Antonius Rodericius Arrayolensis. Et si hoc, & superiore anno tot operarios vineæ Indicæ concesserit Provincia Lusitana; tamen DEus Opt. Max. qui voluit eam tanquam nobile Indicarum Missionum Seminarium, vires suffecit, quibus par sit suis oneribus, & alienis.

Profecti ad
Indiam.

4. Ideo fors etiam Aprili mense tirones sunt restituti Collegiis Conimbricensi, & Eborensi. Regebat Provinciam Ven. P. Didacus Monteirus, quo nullus fuit in hac provincia ad tirones educandos præstantior. Pluribus annis Conimbricæ, pluribus Ulyssipone id egerat magisterium. Eum docuerat experientia, quam parùm utile foret instruere simul tantum numerum, spectato more nostro, & genis nationis Lusitanæ. Permovebant solidæ rationes Patrem nostrum Mutium Generalem, ut assentiretur divisioni tironum; sed id futurum sexennio, ut caperetur experimentum, quænam æducatio contingeret magis ex voto. Docuit semper dies ipsa nihil aliud convenire nostrorum tironum educationi. Quippe propter ultramarinas missiones & provincias, quas hæc nostra

Incipiunt Na-
vitiatus Co-
nimbricæ, &
Eboræ.

Antonius Franco.

Kk

susten-

sustentat auxiliariis copiis, eget majore numero tironum, quam qui possit sub unico præceptore instrui.

Mors P. Benedi-
cti Fernan-
di.

5. In Domo Professa Ulyssiponenſi 7. Decembris piè decessit P. Benedictus Fernandus Borbensis, frater alterius ejusdem nominis, qui martyrio coronatus in Japonia. Vix alius fuit diligentior in obediendis nostris ministeriis. Laborabat instar integri Collegii. Quolibet hora inveniebatur promptus ad conciones habendas. Quid esset exultatio, nescivit. Pluribus annis egit in ea domo sacrae catechesis in locis publicis magisterium. Innumeri eum conveniebant explicaturi conscientias, permoti opinione concepta de illius scientia & virtutibus. Additissimus fuit SS. Virginis obsequiis: id ejus testantur volumina typis impressa in Genesim, quæ sunt refertissima omni sacra eruditione. Ardenter cupiebat vitam finire die B. Virginis consecrato, voti compos effectus pridie Conceptionis.

Mors P. Balch,
Alvari.

6. Conimbricæ 12. Februarii supremum respiravit P. Balthasar Alvarus natus Chavii in Transmontana provincia. Annis octo professus Philosophiam, duodecim Theologiam in Eboresi Academia, ubi Doctoris lauream insignitus, & Cancellarii munus obivit. Sui demissionis studiosissimus, cum præciceretur Rector Collegio Ulyssiponenſi, rogavit instanter, & obtinuit, eo, & similibus liberari honoribus. Aptavit ad typographiam opera posthuma P. Francisci Surri Granatenſis. Illus est opus Expurgatorius Index librorum, qui jussu Fernandi Martinii Generalis Inquisitoris editus in lucem, & opusculum animæ preparata adjunctum cursui Philosophico Conimbricensi.

Misſio in An-
gola.

7. P. Petrus Tavarus in Angola egregiam impendit operam Nigris edocendis sacram catechesim in locis mediterraneis. Misſus ad Bengum Septembri mense anni superioris, mancipia Collegii prædium excolentia reperit bene instructa rebus ad animæ salutem pertinentibus. Eo veniebant Ethnici nonnulli, ut mercede juvarent culturam: hos Tavarus convertit ad fidem. Inde progressus ad cætera prædia juxta flumen Bengum lingue & sanctæ catechesis peritos secum duxerat: in area lata disponebat Nigros separatos à feminis; Præeunte Nigro, ceteri more suo canentes repetebant Christianæ doctrinæ capita.

8. Ipse P. Tavarus elatis in altum manibus, digitis crepantibus, more tripudiantium turbam edocuit. Nam, ut sunt Æthiopes hominum genus tristissimum, magnoperè ducuntur gestibus festivis. Non semel adit vitæ pericula. Dum pagum (*Libatam* Nigri vocant) ingreditur, videt in area saltantes, aliâq; barbarâ cæremoniâ sacrificium idolo peragentes. Non tulit id Tavarus zelus, irruit in medium, rapit simulacrum, secumque desert tanquam victoriæ trophæum, stupente multitudine, & nemine prohibente. Tum ex pago recedens obvios habuit Nigros quingentos, qui propius accedere non auli lapides innumeros in eum conjecere, nullo tamen jactu percussum. Idolum, quod adolescentis speciem referebat, dono misit Patri Provinciali; sed perditâ nave in ostio Tagi, Ipolum quoque interit.

9. Est nigris genus mali ominis (*quigillam* vocant) firmissima quædam persuasio interituros se, si contra eam operentur. Campus uliginosus egreditur fossâ ad emittendas aquas. Mancipiis viri divitis instillaverat malus dæmon, id ominis esse, in campo illo periturum, qui primus sarculo terram effoderet. Nullo metu, aut suasionem moveri poterant ad opus aggrediendum. Memorat rem omnem vir ille Tavarus, promittit opem. Vocatis Nigris edicit illud esse dæmonis artificium, qui velit sibi campum. Tali die sint rusticis instrumentis præparati, se quoque iumentum sarculum, ac manum adhibiturum operi primum, ut cernant se vanis imaginibus falli. Adſunt omnes statuta die, præit Tavarus armatus suo sarculo; terram feriens exclamat: *Abeat immundus dæmon, abeat, relinquat nobis optimum campum*; his, aliisque verbis confirmati Nigri repetunt easdem voces, fossam excavant, quâ campus utilis redditus.

10. Plurimos Lusitanos, qui solutissimam inter Nigros vitam ducebant, redegit in orbitam. Sustulit innumera veneficia, quibus illæ nationes sunt maxime obnoxie. Magnum sibi nomen comparaverat quidam æthiops magicis præstigiis, quibus patrabat res in speciem miras. Tavarius hunc comprehensus ad se evocat duos Lusitanos, in quorum prædiis vitam debebat veneficus: pollicentur operam, eos comitatur Pater; cui persuadent, subsistat intra domum remotam à prædiis; fugituum æthiopem, si nōset ejus adventum. Pernoctantem, foribus repagulo firmatis, occulta manus fustuario delumbat. Manē inciderunt ejus venam; cum non esset fascia, quæ necerent, usi sunt herbâ. Postea rediēre Lusitani fingentes itineris fatigationem: reipsâ timuerant malum à mago, nec ausi sunt in eum manus conjicere. Illi dæmon aperuerat Patris conatum, idcirco fustibus mulctati. Sed metuens magus capi profugit in regionem ducentis leucis distitam, ubi neophytis nocere non poterat, quod illic non forent.

11. Meditabamur etiam expeditionem terrestri itinere ad Æthiopiam finitimam mari rubro. Creditum Romæ, posse viam aperiri, quæ sacerdotes nostri adirent Abassinos, quando portus maritimos Turcæ prædiis occupaverant. Negotium commendatum Patribus Michaëli Alphonso, & Joanni Paivæ, viventibus in Congensi Collegio regionis Coelo assuefactis. P. Eduardus Vasaus Congensis Rector rem temerariam, ut erat, existimans, scripsit ad Generalem & Provincialem gravia rationum pondera, & difficultates insuperabiles, quæ prius deberent maturè perpendi, ne vitæ periculis evidentibus missionarii exponerentur sine spe exitus optati. Proposuit longinquitatem itinerum, totius enim Africa erat vincenda latitudo. Eundem per nationes feras, & infociabiles, quæ nesciant humana commercia; præterea velcantur humanis carnibus, & se mutuis bellis consumant. Quid? quoddam adeo pestifera extraneis sint illius Africae loca propter coelum grave, ut nullus de nostris à littore hæctenus excesserit vivus, aut certe morbo diuturno erat implicitus. Cumulat horum nomina. Rebus per otium consideratis, visum est desistere ab expeditione humano consilio, & viribus majore.

12. Claudio hunc annum cum eo, qui vitam clausit Villavissosæ die 29. Novembris Theodosius Dux Brigantinus hujus nominis secundus, parens Joannis Regis, patriæ suæ assertoris invictissimi. Princeps fuit sanctissimis ornatus moribus, quem nec vixisse, nec mori poeniteret. Ut vitam in secessu, & coelibatu traduceret, voluit repudiare Ducatum suum, & reditus, ac tradere fratri Eduardo, pensione sibi duntaxat reservatâ. Cum Rex non consensisset, duxit conjugem Annam Velascam de primaria Hispaniæ nobilitate. Conjugii castitatem sic custodivit, ut æquaverit conjuges sanctissimos. Superbiam fastidiebat magnopere, omnibus benevolentissimus. Principis Christiani virtus non est, quam sibi domesticam non habuisset. Nostros homines ex animo dilexit. Ut haberet sibi propiores, domum Professam condidit Villavissosæ, Confessario nostro usus P. Emmanuele Alvaro, qui nonagenius obivit Eboræ anno 1655.

Via ex Ango-
la ad Abassi-
nos, medita-
ta.

Annus 1631. Soc. 92.

1. Petrus Rochia, qui anno superiore Rectoratum Conimbricensem intravit, nominatus Indicarum missionum Visitator, eò concessit cum aliis diviniæ culturæ operariis. Sed iniquis ventis & fluctibus cursum remorantibus, & impediētibz, navis cogitur Ulyssiponem proram convertere. Excensu facto, P. Rochia scripsit ad Patrem nostrum itineris successum votis contrarium; paratum se anno venturo navigationem iterare. Plurimum laudavit Generalis Rochiæ animum cunctis altiore periculis: non tamen sivit iter repetere.

Visitator pro-
fectus ad In-
diam.

Antonius Franco.

K k 2

petere